

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA SYLABUSA

POZIOM „Informacje ogólne” (niezależnie od cyklu)

Wypełnia koordynator przedmiotu/pracownik dziekanatu

Stała część sylabusu, nie zmienia się w zależności od cyklu/roku akademickiego, te informacje wprowadza się tylko raz.

KOD PRZEDMIOTU (wprowadzany przez dziekanat)

NAZWA PRZEDMIOTU (wprowadzana przez dziekanat)

NAZWA: Nazwa przedmiotu powinna być zgodna z programem studiów przyjętym przez radę wydziału

PO ANGIELSKU: Proszę wpisać nazwę przedmiotu w języku angielskim

JEDNOSTKA (wprowadzana przez dziekanat)

PUNKTY ECTS (liczba wprowadzana przez dziekanat, punkty winny być przyporządkowane wszystkim przedmiotom/grupom przedmiotów, które kończą się ewaluacją.)

JĘZYK WYKŁADOWY (wprowadzany przez dziekanat)

Proszę wybrać język w jakim prowadzony jest przedmiot

STRONA WWW

Proszę wpisać adres strony WWW dla przedmiotu jeśli taka jest prowadzona. Jeśli strona nie jest prowadzona, proszę zostawić puste pole.

POZIOM PRZEDMIOTU

Proszę wybrać jedną opcję: podstawowy, średnio-zaawansowany, zaawansowany.

SYMBOLE / SYMBOLE EFEKTÓW KSZTAŁCENIA

Symbole kierunkowych efektów kształcenia uzupełnia dziekanat /planista/ osoba wyznaczona, w oparciu o Uchwałę Rady Wydziału odnośnie efektów kształcenia dla przedmiotu.

Wykładowca nic tutaj nie uzupełnia.

Np.:

Symbol kierunkowego efektu kształcenia:

Wiedza:

K_W02

K_W04

K_W05

Umiejętności:

K_U01

K_U02

Kompetencje społeczne:

K_K02

K_K03

K_K07

EFEKTY KSZTAŁCENIA I OPIS ECTS:

A) EFEKTY KSZTAŁCENIA

Przy definiowaniu efektów kształcenia (EK) należy:

1. określić 5-10 EK;
2. definiować EK na poziomie osiągalnym dla przeciętnie zdolnego studenta;
3. definiować EK dla całego przedmiotu, bez rozdziału na formy zajęć;
4. upewnić się, że EK przedmiotu odnoszą się do kierunkowych EK dla programu studiów;
5. pamiętać, że EK muszą być możliwe do zaobserwowania, zmierzenia i oceny;
6. rozpoczynać opis każdego EK czasownikiem w stronie czynnej (unikając czasowników zbyt ogólnikowych typu zna, rozumie)

Należy zamieścić opis zakładanych spójnych efektów kształcenia w ujęciu: wiedzy (W), umiejętności (U) i kompetencji/postaw społecznych (K). Określone EK powinny być „mieralne”, czyli możliwe do sprawdzenia i powinny wynikać bezpośrednio z celów kształcenia.

1. WIEDZA - efekt przyswajania informacji poprzez uczenie się. Wiedza jest zbiorem faktów, zasad, teorii i praktyk powiązanych z dziedziną pracy lub nauki. W kontekście europejskich ram kwalifikacji wiedzę opisuje się jako teoretyczną lub faktograficzną. (znacznik W po podkreślniku). Czasownikami pozwalającymi określić co student powinien wiedzieć i rozumieć po zakończeniu przedmiotu są m.in:

nazywa, definiuje, wymienia, opisuje, wyjaśnia, identyfikuje, rozpoznaje, charakteryzuje, rozróżnia, ilustruje, uzupełnia, prezentuje, cytuje, wylicza, wskazuje, dobiera, formułuje, tłumaczy, odtwarza, proponuje, objaśnia, podsumowuje, wybiera.

2. UMIEJĘTNOŚCI - zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. W kontekście europejskich ram kwalifikacji umiejętności określa się jako kognitywne (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (obejmujące sprawność i korzystanie z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów); (znacznik U po podkreślniku).

Czasownikami pozwalającymi określić co student powinien umieć są m.in.:

analizuje, decyduje, dobiera, opracowuje, kalkuluje, obsługuje, sporządza, rozwiązuje, konstruuje, porządkuje, klasyfikuje, projektuje, tworzy, porównuje, proponuje, planuje, dowodzi, wyprowadza wnioski na podstawie twierdzeń, przewiduje, weryfikuje, ocenia, szacuje, ustala kryteria, rozpoznaje motywy lub przyczyny, poddaje krytyce, twierdzi, inicjuje, posługuje się, prowadzi, przeprowadza, wdraża, organizuje, tworzy

3. KOMPETENCJE - udowodniona zdolność stosowania wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych okazywana w pracy lub nauce oraz w karierze zawodowej i osobistej; w europejskich ramach kwalifikacji, kompetencje określane są w kategoriach odpowiedzialności i autonomii; (znacznik K po podkreślniku).

Czasownikami pozwalającymi określić jakie kompetencje społeczne powinien nabyć student są m.in.:

zachowuje ostrożność/krytycyzm w wyrażaniu opinii, dyskutuje, pracuje w zespole, kieruje pracą zespołu, zachowuje otwartość na..., troszczy się/dba o..., wykazuje odpowiedzialność za..., chętnie podejmuje się..., jest zorientowany na..., docenia, akceptuje, dąży do..., jest otwarty na..., kreatywny, postępuje zgodnie z..., postrzega relacje pomiędzy..., ma świadomość, wrażliwy na..., wyraża oceny, zdolny do..., zorientowany na..

B) OPIS ECTS

Wykładowca uzasadnia liczbę przyznanych punktów ECTS określoną w „Punkty ECTS”.

Nakład pracy przeciętnego studenta wyrażony w punktach ECTS określa **osoba prowadząca przedmiot** przy założeniu, że 1 ECTS odpowiada 25-30 godzinom pracy studenta w różnych formach (uczestnictwo w zajęciach, samodzielne przygotowanie się do egzaminu, samodzielne lektura, przygotowanie i prezentacja projektu/pracy, przygotowanie się do zajęć itp.). Punkty powinny uwzględniać także czas studenta poświęcony na wykonanie takich zadań obowiązujących w ramach zajęć z danego przedmiotu jak prace semestralne/roczne/ dyplomowe, projekty/ćwiczenia realizowane w laboratorium, prace terenowe itp.

Przykład dla przedmiotu prowadzonego w formie 30 godzin wykładu i 30 godzin ćwiczeń/seminarium/konwersatorium, któremu przypisano 4 ECTS:

aktywność studenta	nakład pracy studenta w godz.
udział w wykładzie	30
udział w ćwiczeniach	30
przygotowanie do ćwiczeń	15
konsultacje	5
czas na napisanie referatu/eseju/pracy	10
przygotowanie do egzaminu	20
SUMA GODZIN	110
LICZBA ECTS	110 godz./30 (25) godz. ≈ 4

POZIOM „Informacje o zajęciach w cyklu semestr...”

Wypełnia koordynator przedmiotu/pracownik dziekanatu.

Tu umieszczamy informacje wspólne dla wszystkich grup zajęciowych dla konkretnej formy zajęć tj. grupa ćwiczeniowa lub grupa wykładowa.

ROK/SEMESTR STUDIÓW (wprowadza dziekanat)

RODZAJ ZAJĘĆ/LICZBA GODZIN (wprowadza dziekanat)

KOORDYNATORZY (wprowadza dziekanat)

PROWADZĄCY GRUPY (wprowadza dziekanat)

TYP PROTOKOŁU (wprowadza dziekanat)

TYP PRZEDMIOTU (zaznacza prowadzący przedmiot, weryfikuje dziekanat/planista na podstawie przyjętego przez radę wydziału programu studiów)

Należy wskazać, czy jest to przedmiot:

- obowiązkowy
- fakultatywny – ograniczonego wyboru,
- fakultatywny – dowolnego wyboru

przypisując go odpowiedniej grupie przedmiotów.

WYMAGANIA WSTĘPNE

Osoba prowadząca przedmiot określa zakres wiadomości/umiejętności/kompetencji jakie powinien już posiadać student **przed rozpoczęciem** nauki przedmiotu, a także specyfikacja innych przedmiotów, które należy zaliczyć wcześniej. np.: nazwa przedmiotu/przedmiotów (który/które trzeba ukończyć wcześniej) lub posiadana wiedza lub ukończone praktyki.

Przykład: znajomość definicji bezpieczeństwa; rozumienie kategorii bezpieczeństwa;
 umiejętność analizy i oceny przyczynowo-skutkowej procesów zachodzących w
 obszarze bezpieczeństwa.

 lub zaliczony przedmiot „Teorie bezpieczeństwa”

Można także wpisać: bez wymagań wstępnych

POZIOM „Zajęcia: Wykład/Ćwiczenia” Informacje wspólne dla wszystkich grup

TYP ZAJĘĆ (wprowadza dziekanat)

LICZBA GODZIN (wprowadza dziekanat)

STRONA WWW

Proszę wpisać adres strony WWW dla przedmiotu jeśli taka jest prowadzona. Jeśli strona nie jest prowadzona, proszę zostawić puste pole.

LITERATURA

W polu „Literatura” należy wpisać pozycje literatury w podpunktach (optymalnie 2-8 pozycji literatury podstawowej). Dodatkowo (zalecane przez PKA) może być podana literatura uzupełniająca.

Literatura podstawowa (1.; 2.; 3.;)

Literatura uzupełniająca (1.; 2.; 3.;)

W opisie:

Autor, tytuł. Miejsce wydania rok.

Autor, tytuł. „Tytuł czasopisma” rok numer strony.

Autor, tytuł. W: Tytuł dzieła zbiorowego, redaktor. Miejsce wydania rok, strony.

Autor, tytuł. Adres WWW (dla dokumentu elektronicznego).

KRYTERIA OCENIANIA

ocena formująca: ocena ta powinna pomagać w zdefiniowaniu okresowych osiągnięć studenta, ma umożliwić identyfikację ewentualnych braków w osiągnięciu założonych EK studentów; jest to ocena cząstkowa.

Należy jasno określić kryteria oceny w odniesieniu do poszczególnych efektów kształcenia (EK) dla danego przedmiotu. Student już na początku zajęć powinien mieć pełną świadomość tego, jakich EK prowadzący od niego oczekuje oraz jak zdefiniowane poszczególne poziomy osiągnięcia tych efektów.

I tak np. student aby osiągnąć:

1) **efekt kształcenia nr 1** pn. **potrafi efektywnie dobierać i wykorzystywać narzędzia analizy matematycznej:**

- na ocenę 2 (nast.): nie umie wykorzystywać podstawowych narzędzi;

- na ocenę 3 (dst.): poprawnie wykorzystuje zaledwie kilka narzędzi;

- na ocenę 4 (db.): poprawnie wykorzystuje narzędzia oraz potrafi je porównać;

- na ocenę 5 (bdb.): potrafi poprawnie wykorzystać zaproponowane w trakcie zajęć narzędzia, potrafi porównać ich efektywność a także samodzielnie identyfikować narzędzia potrzebne do rozwiązywania zadanego problemu z jednoczesnym uzasadnieniem wyboru.

2) student aby osiągnąć **efekt kształcenia nr 2 pn. potrafi efektywnie prezentować i dyskutować wyniki swoich badań:**

- na ocenę 2 (nast.): nie potrafi w najprostszy sposób zaprezentować wyników swoich badań;

- na ocenę 3 (dst.): poprawnie prezentuje „suche” wyniki bez umiejętności ich analizy;

- na ocenę 4 (db.): efektywnie prezentuje wyniki, dokonuje ich analizy, potrafi prowadzić dyskusje osiągniętych wyników;

- na ocenę 5 (bdb.): potrafi efektywnie prezentować, analizować, dyskutować osiągnięte wyniki a także proponować modyfikacje w układzie pomiarowym

ocena podsumowująca/końcowa: jest zazwyczaj na koniec procesu kształcenia przedmiotu i służy tylko ocenie tego, jakie efekty kształcenia student osiągnął i w jakim stopniu.

Na ocenę podsumowującą składać się mogą:

a) zaliczenie opanowania materiału nauczania oraz pracy własnej studenta – ćwiczenia;

b) ocena opanowania materiału nauczania oraz pracy własnej studenta – wykład.

Ocena podsumowująca: egzamin końcowy/ocena końcowa zależna od wyników np. z ćwiczeń/laboratorium/praktyk itp., np. na ocenę podsumowującą składa się w 1/3 ocena z ćwiczeń oraz 2/3 ocena z egzaminu/testu/pracy końcowej lub też może być wynikiem zdobytych przez studenta punktów za poszczególne oceny formujące.

ZAKRES TEMATÓW

Jasny i zwięzły opis treści przedmiotu pozwalający określić jego zakres tematyczny dla poszczególnych jednostek wykładowych, np. dla wykładu 30 godz. powinno być 15 tematów.

POZIOM „Informacje o grupach” Informacje o grupie 1, ..., n.

ZAJĘCIA (wprowadza dziekanat)

PROWADZĄCY (wprowadza dziekanat)

LITERATURA

Wpisać TYLKO wtedy, gdy literatura dla poszczególnej grupy jest inna niż ta wprowadzona na potrzeby zajęć (poziom wcześniej), jeśli różnice są nieznaczne – wprowadzamy TYLKO te różnice.

W polu „Literatura” należy wpisać pozycje literatury w podpunktach (optymalnie 2-8 pozycji literatury podstawowej). Dodatkowo może być podana literatura uzupełniająca.

Literatura podstawowa (1.; 2.; 3.;)

Literatura uzupełniająca (1.; 2.; 3.;)

W opisie:

Autor, tytuł. Miejsce wydania rok.

Autor, tytuł. „Tytuł czasopisma” rok numer strony.

Autor, tytuł. W: Tytuł dzieła zbiorowego, redaktor. Miejsce wydania rok, strony.

Autor, tytuł. Adres WWW (dla dokumentu elektronicznego).

ZAKRES TEMATÓW

Wpisać TYLKO wtedy, gdy zakres tematów dla poszczególnej grupy jest inny niż ten wprowadzony na potrzeby zajęć (poziom wcześniej), jeśli różnice są nieznaczne – wprowadzamy TYLKO te różnice.

METODY DYDAKTYCZNE

Sposób weryfikacji efektów kształcenia (forma sprawdzenia czy EF został osiągnięty)

Należy podać dokładny opis metod weryfikacji pracy studenta w ramach danego przedmiotu. Formy pomiaru/oceny pracy studenta mogą być następujące:

- egzaminy ustne lub pisemne
- eseje/ wypracowania
- kolokwia/testy
- prace semestralne/ roczne/ dyplomowe
- projekty i ćwiczenia praktyczne/raporty z doświadczeń
- praktyki
- ocenianie ciągle

Każdy EK powinien mieć określoną metodę dydaktyczną oraz formę jego weryfikacji np. efekt **potrafi efektywnie dobierać i wykorzystywać narzędzia analizy matematycznej** jest osiągnięty metodą ćwiczeń praktycznych a weryfikowany przygotowaniem projektu

lub szerzej - **efekty w obszarze wiedzy** są osiągnięte takimi metodami jak: wykład informacyjny, wykład problemowy, prezentacja, indywidualna lektura tekstów, a weryfikowane ustnym egzaminem.

Stosowane metody dydaktyczne i sposoby weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia powinny być syntetycznie opisane.

Opis metod

I. Metody podające (słowne, asymilacji wiedzy):

1. Wykład informacyjny (konwencjonalny)

Słowne przekazywanie określonych treści kształcenia w postaci wypowiedzi ciągłej, usystematyzowanej, w przystępnej formie, zgodnej z zasadami logiki. Polega na podaniu gotowej wiedzy w naukowej postaci z uwzględnieniem terminologii właściwej danej nauce. Wymaga od słuchaczy znacznej dojrzałości umysłowej, myślenia abstrakcyjnego, rozumienia związków i zależności, ale też zapamiętania dużej porcji informacji. Wykład umożliwia przekazanie największej ilości informacji w najkrótszym czasie. Być może właśnie dlatego jest metodą chętnie i często używaną, a nawet nadużywaną.

Z punktu widzenia celów obecnie stawianych przed edukacją akademicką jakim jest obok przekazu wiedzy – kształcenie umiejętności i postaw jest metodą mało efektywną.

- 2. Wykład problemowy** - Poświęcony omówieniu jakiegoś problemu, w tym sposobów oraz końcowego rozwiązania tego problemu. Cechuje go nawiązanie szerszego kontaktu wykładowcy ze słuchaczami, czego wyrazem jest ich „dialog wewnętrzny” polegający na uważnym, aktywnym śledzeniu wywodu wykładowcy i rozumowaniu równoległe z nauczycielem. Nauczyciel myśli głośno, pozwalając tym samym słuchaczom uczestniczyć w gromadzeniu przesłanek, podążać tokiem swego myślenia: od zrozumienia istoty problemu aż do jego rozwiązania.

Można go stosować wtedy gdy w założeniach wykładu nie dominują szczegółowe informacje, ale treści wykładu koncentrują się wokół pewnych problemów.

- 3. Wykład konwersatoryjny** - Wykład połączony z bezpośrednią aktywnością samych słuchaczy, skierowaną na rozwiązanie problemów teoretycznych lub praktycznych. Największą jego wartością jest postawienie na tej samej płaszczyźnie mistrza i ucznia oraz zapewnienie udziału studentów poszukiwaniu odpowiedzi, dochodzeniu do prawdy i broniению własnego stanowiska. Wykład ten jest swoistym dialogiem pomiędzy wykładowcą a słuchaczami, którzy poprzez działanie dochodzą do rozwiązania problemu. Nazwa wykładu pochodzi od łac. *conversari* - obcować.

Posiada szereg walorów kształcących. Ograniczeniem jest masowość kształcenia i duże grupy studentów

- 4. Opowiadanie, opis** - Słowne przedstawienie zdarzeń, faktów, procesów. Spełnia swe założenie gdy jest żywe, zwarte, obrazowe, wpływa na uczucia i emocje, podtrzymuje napięcie. Może być wspomagane środkami ilustracyjnymi. Niewielkie walory kształcące na poziomie akademickim

5. **Tekst programowany** - Najważniejszym elementem kształcenia jest *program*, rozumiany jako ciąg powiązanych ze sobą logicznie i merytorycznie dawek informacji na dany temat, który ma zostać przyswojony za pomocą odpowiedniego urządzenia eksponującego ten program (np. komputera) lub za pomocą odpowiednio skonstruowanego podręcznika. Każda dawka informacji kończy się pytaniem, na które uczący się formułuje odpowiedź i otrzymuje informację zwrotną dotyczącą poprawności podanej odpowiedzi i sugestią wskazującą kolejne kroki postępowania.

Bardzo dobre warunki stosowania tej metody stwarza komputer oraz inne nowoczesne media służące eksponowaniu tekstu i obrazu. Sprzyja samodzielnemu uczeniu się. Wiele elementów kształcenia tą metodą jest wykorzystywanych w e-learningu.

II. Metody poszukujące (samodzielnego uczenia się):

a) Problemowe:

1. **Klasykzna metoda problemowa** - Polega organizowaniu i kierowaniu przez nauczyciela zdobywaniem wiedzy i umiejętności studentów za pomocą rozwiązywania problemów. *Problem* - to trudność o charakterze teoretycznym lub praktycznym, której przezwyciężenie wymaga aktywnej postawy ze strony odczuwającego ją podmiotu i prowadzi do wzbogacenia jego wiedzy i umiejętności. Główne etapy zajęć prowadzonych metodą problemową stanowią: 1. Zorganizowanie (stworzenie, zainicjowanie) sytuacji problemowej. 2. Formułowanie (nazywanie) problemu. 3. Tworzenie hipotez. 4. Omówienie sposobów, warunków weryfikacji hipotez. 5. Weryfikacja hipotez w formie samodzielnej pracy studentów. 6. Podsumowanie wyników samodzielnej pracy, ocena trafności postawionych hipotez i ewentualne transfer tj. zastosowanie (lub wskazanie możliwości zastosowania) wyników w praktyce.

Uczy dostrzegania, formułowania i rozwiązywania problemów oraz sprawdzania wartości rozwiązania, aktywizuje intelektualnie i wyzwala aktywność badawczą. Czynnikiem aktywizującym jest wyzwianie pozytywnej motywacji do zdobywania wiedzy, działania

2. **Sytuacyjna** - Zespołowe analizowanie i rozwiązywanie przez studentów konkretnych, rzeczywistych sytuacji problemowych pod kierunkiem prowadzącego. Najlepiej aby problem dotyczył sytuacji rzeczywistej, ale może również dotyczyć sytuacji fikcyjnej. Wymaga od prowadzącego precyzyjnego określenia problemu, szczegółowego przygotowania i przedstawienia opisu sytuacji (w formie słownej, pisemnej, za pomocą filmu, przezroczy, magnetofonu, rysunku), problemu do rozwiązania i stworzenia warunków do jego rozwiązania.

Poza zdobyciem przez studentów nowej wiedzy o danej sytuacji umożliwia rozwijanie myślenia analitycznego, kształtowanie umiejętności samodzielnego podejmowania decyzji.

3. **Giełda pomysłów (burza mózgów) - (burza mózgów)** Zgłaszanie, eksponowanie przez grupę osób pomysłów i skojarzeń mających na celu rozwiązanie jakiegoś problemu. Wyróżnia się w niej najczęściej trzy etapy: 1. formułowania problemu, określenia trudności teoretycznej lub praktycznej wymagającej przezwyciężenia; 2. wysuwania pomysłów (hipotez) rozwiązania analizowanego problemu; 3. krytyczna analiza i weryfikacja wysuwanych hipotez i przyjęcie ostatecznego rozwiązania. O skuteczności przesądza całkowita swoboda w zgłaszaniu hipotez rozwiązania analizowanych problemów, oddzielenie fazy zgłaszania pomysłów od fazy wartościowania oraz rzetelna dyskusja w toku ich weryfikacji.

b) Ćwiczeniowo – praktyczne

1. **Ćwiczeniowa (ćwiczebna) oparta na wykorzystaniu różnych źródeł wiedzy (film, fotografie, materiały archiwalne, teksty źródłowe, dokumenty, roczniki statystyczne, mapy, Internet itp.)** - Jest to raczej forma zajęć akademickich, której podstawowym założeniem jest kształtowanie różnorodnych umiejętności i postaw (ich charakter zmienia się w zależności od kierunku studiów). Opiera się na wykorzystaniu różnych źródeł wiedzy (film, fotografie, materiały archiwalne, teksty źródłowe, dokumenty, źródła statystyczne, mapy, Internet, aparatura badawcza, obserwacje i badania terenowe itp.). Jej nazwa obejmować powinna również źródło(a) w oparciu o które student zdobywa wiedzę i kształci umiejętności. Stanowi podstawowy sposób doskonalenia kwalifikacji

ogólnych i zawodowych, które są niezbędne w dalszym samokształceniu i przyszłej pracy (m.in. takich jak sprawność w myśleniu, posługiwaniu się wiedzą, ocenianiu, działaniu praktycznym). Ze względu na to, że te główne umiejętności ulegają szybkim przemianom, ważne jest aby w uczelni jak najczęściej „uwpółcześniać” formy, treść i stosowane źródła wiedzy będące podstawą wykonywanych przez studentów samodzielnych prac ćwiczeniowych, zadań. Sprzyja kształtowaniu umiejętności, nawyków, rozwijaniu zdolności i zainteresowań poznawczych, przyzwyczajają do posługiwania się metodami myślenia i badania naukowego typowego dla danej dziedziny. Metody te służą również kształtowaniu umiejętności dobrej organizacji samodzielnej pracy, właściwego korzystania z fachowej literatury, korzystania z narzędzi badań, aparatury badawczej.

2. **Metoda projektu** - Realizacja dużego zadania poznawczego lub praktycznego przez grupę studentów lub indywidualnie. Prowadzący zajęcia jest inspirującym grupę do wspólnego jego tworzenia oraz kontrolującym jego przebieg.. Praca nad projektem jest wieloetapowa i cechuje ją dłuższy czas realizacji (czasem semestr). Obejmuje samodzielne zdobywanie, gromadzenie informacji, ich przetwarzanie, opracowanie i prezentowanie wyników innym. Efektem pracy nad projektem jest powstanie jakiegoś dzieła (wystawa, publikacja, nagranie radiowe lub telewizyjne, inscenizacja, organizacja imprezy kameralnej lub terenowej, wycieczka, itp.) Pozwala na rozwijanie wielu ważnych współcześnie umiejętności: korzystania z różnych źródeł informacji, oceny ich wiarygodności, współpracy w grupie, umiejętności komunikacyjnych, kreatywności, samooceny, organizacji pracy i kierowania pracą innych.
3. **Studium przypadku (studium przykładowe)** - Polega na szczegółowej analizie konkretnego przypadku, wydarzenia a następnie wyciąganiu wniosków, dokonywaniu porównań, uogólnień. Ze względu na stosowaną procedurę i zakładane cele można wyróżnić trzy typy studium przypadku: 1. Ilustracyjny – celem jest diagnoza danego zdarzenia, sytuacji, osoby, miejsca; ma charakter poglądowy; 2. problemowy – celem jest nie tylko rozpoznanie konkretnej sytuacji lecz także zawartych w nim problemów do rozwiązania; 3. Otwarty epizod – opisana sytuacja nie ma zakończenia a zadaniem studentów jest podanie przewidywanego rozwoju tej sytuacji, propozycja działania, rozwiązania zaistniałego problemu, sposobów zapobiegania negatywnym skutkom w podobnych okolicznościach. przynosi jej wykorzystanie na zajęciach studentów prawa, nauk społecznych. Zaletą tej metody są jej walory praktyczne, gdyż inspirację do formułowania tematów studium przypadku stanowią sytuacje doświadczane bezpośrednio przez studentów, pochodzące z praktyki zawodowej prowadzącego zajęcia, doniesienia prasowe, wyroki sądowe, naoczne opisy wydarzeń, reportaże, fragmenty filmów.
4. **SWOT** - Polega na identyfikowaniu mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń pozwalających na podejmowanie skutecznych decyzji. Obejmuje diagnozę obecnej sytuacji a na jej podstawie określenie kierunków rozwoju, stworzenie strategii postępowania. Nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: S- strenght (siła), W- weaknesses (słabości), O- opportunities (szanse), T- threats (zagrożenia). Analiza SWOT stanowi często podstawę do skutecznego zarządzania firmą i jest prowadzona w trzech etapach: 1. identyfikacja wewnętrzna, 2. identyfikacja otoczenia, 3. określenie pozycji strategicznej i kierunków rozwoju. Rozumienie istoty i rzetelne opracowanie wszystkich etapów analizy SWOT pozwala na właściwe jej zastosowanie w rozwiązywaniu problemów w wielu dziedzinach. Szczególnie przydatna w kształceniu studentów kierunków ekonomicznych.
5. **Metoda stolików eksperckich** - Technika pracy grupowej umożliwiająca uczenie się we współpracy. Grupa studentów jest podzielona na grupy np. 4-sobowe. Każdy członek grupy dostaje do opracowania (przygotowania) inne określone zadanie stanowiące część jednego, wspólnego, większego zadania. W pozostałych grupach przydział zadań jest taki sam. Osoby, z różnych grup, które otrzymały to samo zadanie siadają razem tworząc tzw. Stoliki eksperckie: dyskutują, analizują źródła, opracowują wnioski, przygotowują się do przekazania wiedzy innym członkom grupy. Po opracowaniu zadania eksperci od poszczególnych zadań wracają do swoich grup i prezentują materiał, który opracowali w grupach ekspertów ucząc pozostałe osoby w grupie. W ten sposób wszyscy uczą się od siebie a każdy opanowuje cały materiał, a nie tylko jedną, swoją część. Sprzyja

samodzielnemu uczeniu się. Metoda wymusza solidną pracę w grupie, gdyż od niej zależy czy będzie w stanie przekazać wiedzę jako ekspert pozostałym członkom grupy. Sprzyja kształtowaniu postawy odpowiedzialności.

6. **Laboratoryjna (eksperymentu)** - Studenci samodzielnie przeprowadzają eksperymenty w celu zbadania jakiegoś zjawiska: przyczyn występowania, przebiegu, skutków. Podstawowym elementem eksperymentu jest postawienie hipotez i ich weryfikacja. Kształtowana jest umiejętność samodzielnej pracy badawczej, dokonywania pomiarów, właściwego wykorzystania aparatury, przyrządów pomiarowych, weryfikacji hipotez.
7. **Doświadczeń** - Prezentacja procesu lub rezultatu bezpośredniego poznawania rzeczywistości uzyskanego w drodze systematycznej obserwacji. Mniejsze zaangażowanie studentów niż w eksperymencie, większe osoby prowadzącej
8. **Obserwacji, pomiaru w terenie** - Planowe i systematyczne gromadzenie informacji, danych, identyfikowanie problemów, dokumentowanie wyników obserwacji, rozwiązywanie konkretnych problemów w toku prac terenowych. Pomiar jest najczęściej pierwszym etapem badań, mających na celu zebranie materiału, który następnie staje się przedmiotem analizy, porównań, wnioskowania. Polega na przyporządkowaniu odpowiednich, mierzalnych właściwości przedmiotom, zjawiskom, procesom przy zastosowaniu określonej skali i narzędzi pomiarowych. Sprzyja samodzielnemu uczeniu się, prowadzenia obserwacji i badań, ich dokumentowania, wnioskowania na ich podstawie.

c) Dyskusji

1. **Panelowa** - Jej cechą charakterystyczną jest istnienie dwóch grup: dyskutującej (eksperci – panel) i słuchającej (audytorium – uczący się). Prowadzący zajęcia czuwa nad właściwym, uporządkowanym przebiegiem dyskusji. W końcowej fazie dyskusji pytania mogą zadawać słuchający. Mogą też oni przedstawić własne stanowisko, uzupełnić dyskusję, wyjaśnić, zaakceptować lub odrzucić stanowisko któregoś z ekspertów (z uzasadnieniem). Dyskusję podsumowuje prowadzący panel. Metoda ta wymaga wcześniejszego przygotowania studentów. Termin *discussio (tac.)* znaczy rozrzucanie, roztrząsanie. Jest wymianą myśli zbiorową i wzajemną służącą rozwiązaniu jakiegoś problemu teoretycznego lub praktycznego.
2. **Oxfordzka** - Cechą odróżniającą debatę oxfordzką od innych form dyskusji jest jej sformalizowany charakter. W debacie bierze udział 6 osób. Trzech reprezentuje zespół broniący danej tezy. Pozostali trzej tę tezę negują. Poza bezpośrednio dyskutującymi uczestniczy w jej prowadzeniu: przewodniczący, zespół sędziów, osoba pilnująca czasu (timekeeper). Przewodniczący otwiera dyskusję i czuwa nad jej przebiegiem a po jej zakończeniu prosi sędziów o wydanie werdyktu. Uczy dyscypliny dyskusji, przestrzegania ustalonych zasad dyskusowania.
3. **Okrągłego stołu** - Polega na swobodnej wymianie poglądów pomiędzy Nabywane są umiejętności prowadzącym zajęcia a studentami oraz pomiędzy studentami. Charakteryzuje ją swoboda wypowiedzi. Studenci wymieniają własne poglądy i doświadczenia, wzajemnie udzielają sobie wyjaśnień, które w razie potrzeby uzupełnia i koryguje prowadzący zajęcia. Po zakończeniu dyskusji nauczyciel lub student podsumowuje dyskusję. Podstawą dobrej dyskusji oxfordzkiej jest jej dość kontrowersyjna teza oraz bardzo dobre przygotowanie jej uczestników. prowadzenia dyskusji, poszukiwania i gromadzenia informacji, identyfikowania i rozwiązywania problemów, przygotowywania wystąpień publicznych, obrony własnych przekonań, akceptacji osób o odmiennym sposobie myślenia.
4. **Punktowana** - Dyskusja jest prowadzona w gronie kilku osób, a pozostali studenci obserwują i oceniają jej przebieg. Każde wystąpienie jest ograniczone czasowo. Pomocą w tej metodzie dyskusji jest plansza, lub tablica na której wypisane są nazwiska dyskutujących oraz kryteria oceny dyskusji, np.: umiejętność argumentowania opartą na wiedzy, przytaczanie konkretnych faktów, dostrzeganie analogii, zwrócenie uwagi na błędy adwersarzy, ataki osobiste, wypowiedzi nie związane bezpośrednio z tematem. Wskazanim w tabeli kryteriom oceny dyskusji przypisana jest

odpowiednia liczba punktów (in plus i minus), które obserwujący dyskusję mogą przypisać dyskutującemu. Np. kiedy dotyczą kategorii pozytywnych takich jak kultura wypowiedzi lub wysoki poziom merytoryczny można uzyskać dwa punkty dodatnie, jeśli natomiast związane są z błędami lub niewybrednym atakiem na adwersarzy – dwa punkty ujemne. Dyskusja kończy się podsumowaniem zarówno jej strony merytorycznej jak również sposobu jej prowadzenia. Pozwala unikać monopolizowania dyskusji w grupach gdzie taka tendencja ma miejsce, uczy kultury dyskusji, umiejętności rzeczowego argumentowania.

5. **Seminaryjna** - Opiera się na kompetentnych wypowiedziach przygotowanych do dyskusji studentów. W trakcie seminarium nauczyciel akademicki: wprowadza w temat, organizuje i kieruje dyskusją, porządkuje, podsumowuje wypowiedzi studentów, dokonuje oceny: przygotowania do dyskusji, formy wypowiedzi, udziału w dyskusji. Uczy rzeczowej, merytorycznej dyskusji; sprzyja wymianie poglądów, prowadzenia dialogu.
6. **Referatu** - Przygotowane przez studentów referaty stanowią wprowadzenie, podstawę do dyskusji. Jej poprawna realizacja wymaga: właściwego doboru tematu i źródeł, problemowego ujęcia treści inspirujących dyskusję, sposobu wygłoszenia (unikanie czytania), podsumowania - ustalenia wyników dyskusji. Jej wartość edukacyjna jest niewielka i uzależniona od spełnienia określonych wymagań.

III. Eksponujące:

1. **Pokaz** - Demonstrowanie przedmiotów, zjawisk, procesów i czynności, przy jednoczesnym, umiejętnym kierowaniu uwagi obserwujących na istotne cechy. Często jest tylko jednym z elementów zajęć na których stosowane są inne metody. Jest okazją do zapoznania studentów z naturalnymi przedmiotami, zjawiskami, środkami poglądowymi, poznania określonych czynności, umiejętności, które powinni opanować również studenci.
2. **Wystawa** - Prezentuje wyniki prac indywidualnych lub zespołowych. Może stanowić podsumowanie zajęć, efekt konkursu, prac terenowych, obejmować bardzo różne tematy i przyjmować bardzo różne formy (wystawa fotografii, zebranych okazów, pamiątek, dokumentów itp.) Sprzyja kształceniu kreatywności, kształci umiejętności organizacyjne, umiejętność współpracy w grupie, zmysł estetyczny.
3. **Drama** - Głównym sposobem pracy na zajęciach jest odgrywanie ról pełnionych przez określone postaci (itp. prezydenta miasta, turysty, dyrektora zakładu, prokuratora, pensjonariusza domu starców, nauczyciela itp.). Drama nie jest inscenizacją. Uczestnik dramy nie gra kogoś, lecz jest sobą w nowych sytuacjach. Najprostszym sposobem bycia w roli jest rozmowa lub wywiad na określony temat w zespołach dwuosobowych. Elementem roli może być etiuda pantomimiczna. Kilkunastoosobowa grupa może zademonstrować tzw. żywy obraz. Rozwija kreatywność, koncentrację i wyobraźnię, empatię, wrażliwość i samoświadomość. Poprzez odtwarzanie roli pełnionej przez daną postać, wzbogaca doświadczenie, pomaga w zapamiętaniu informacji. Może być wykorzystana do zrozumienia lub przeżycia sytuacji z zakresu historii, literatury, języka.
4. **Symulacyjna (gier symulacyjnych)** - Polega na odtworzeniu przez uczących się różnych sytuacji problemowych, które mogą być sytuacjami rzeczywistymi (historycznymi, ekonomicznymi, prawniczymi). W grach symulacyjnych występuje element rywalizacji, wprowadzony po to, by uczestnicy zrozumieli mechanizmy rywalizacji społecznej, jej przyczyny i konsekwencje; mogą pojawić się zwycięzcy i pokonani, których sukces lub porażka są wypadkową oddziaływania czynników sytuacyjnych, z którymi można spotkać się w codziennym życiu. Symulacje stwarzają również szanse generowania wniosków na temat możliwych przyczyn oraz konsekwencji funkcjonowania ludzi w sytuacjach podobnego typu. Angażuje i aktywizuje, może ujawniać właściwości interakcji międzyludzkich. Skuteczność edukacyjna zależy w dużym stopniu od fazy końcowej, czyli dyskusji i podsumowania.